Verslag intervisie ‘beschut werk na corona’

Videobijeenkomst op donderdag 25 juni 2020, 13.00 – 14.30 uur

Inhoud van bijeenkomst

1. Presentatie door Jenny den Hertog van vier scenario’s over het mogelijke verloop van de coronacrisis en wat dat betekent voor de arbeidsmarkt.
2. Discussie in kleine groepen over de gevolgen van de scenario’s voor beschut werk.
3. Toelichting op twee nieuwe onderzoeken naar beschut werk door Lodewijk Berkhout en Wynanda van Nord van het ministerie van SZW.

1) Presentatie door Jenny den Hertog

Strategisch adviseur Jenny den Hertog heeft in samenwerking met De Ruijter Strategie een set van vier scenario’s ontwikkeld over het mogelijke verloop van de coronacrisis en wat dat betekent voor de arbeidsmarkt. Het gaat om:

1. Overbruggen: snel weer terug naar normaal.
2. Overleven: van kwaad tot erger.
3. Aanpassen: snel voorbij maar voorgoed anders.
4. Transformatie: radicaal en blijvend overstag.

Jenny licht deze scenario’s toe (zie hiervoor de opgestuurde presentatie). Er valt hieruit niet te kiezen want niemand kan de toekomst voorspellen, benadrukt ze. Het belangrijkste is: wat doen we als het gebeurt? Dat is de enige relevante discussie voor de toekomst, vooral om goed voorbereid te zijn en daardoor sneller te kunnen acteren als een scenario werkelijkheid wordt.

Daarna volgt een poll: welk scenario lijkt jou het meest waarschijnlijk? De antwoorden leveren een redelijk divers beeld op. De meeste deelnemers (52 procent) gaan voor scenario 3. Bij de andere drie scenario’s is er geen duidelijke rangorde; zij krijgen allemaal ongeveer hetzelfde aantal stemmen. Dit resultaat is best wel logisch, vindt Jenny. In de praktijk komen momenteel elementen uit alle scenario’s terug. Gevoelsmatig kan het daarom nog alle kanten op.

2) Discussie over de scenario’s en beschut werk

Inleiding

De deelnemers gaan in vier groepjes aan de slag. Elke groep buigt zich over een van de scenario’s. Met als vragen: wat doen we met beschut werk als het gebeurt? Welke opties en mogelijkheden zien we daarbij? Kun je de coronacrisis ook benutten om dingen echt anders te doen en dichter bij je visie te komen?

Groep 1: Overbruggen

Terug naar normaal is het uitgangspunt bij dit scenario. Maar niet meteen, stelt de groep. De economie en bedrijven hebben een tik gekregen. Dat heeft duidelijke gevolgen:

- In eerste instantie zal er een teruggang bij aantallen beschut werk zijn.
- Gemeenten hebben grote tekorten.
- Er treedt verdringing op van mensen op beschutte werkplekken door andere werklozen die een baan aanvaarden.
- In bepaalde sectoren zal het een tijd niet goed gaan, zoals de horeca en de evenementenbranche.

Omdat de samenleving teruggaat naar normaal, is het volgende belangrijk:

- Ga tijdig het gesprek aan met werkgevers om werkloosheid te voorkomen. De boodschap is: als je even volhoudt, kun je je mensen vasthouden.
- Richt je bij de inzet van middelen op het behoud van banen. Dat kan ook door tijdelijk wat ander werk of verbreding van werk. Of door werk te doen wat juist voortkomt uit de coronacrisis.
- Een kans is: sluit aan op groeisectoren, zoals de supermarktenbranche. Dat geldt ook voor opleidingen.

Volgens de groep is een echte transformatie met andere normen en waarden niet waarschijnlijk in het scenario van overbruggen. De crisis was te kort om diepgaande veranderingen teweeg te brengen. Om tot transformatie te komen, is een herwaardering van de factor arbeid nodig in plaats van winstmaximalisatie. Er zijn daarvoor kansen, maar die zijn lastig te pakken. In coronatijd is er zelfs niet echt een herwaardering van de vitale beroepen geweest. Herwaardering van arbeid heeft ook financiële gevolgen voor werkgevers en gemeenten. Misschien biedt het advies van de commissie-Borstlap aanknopingspunten.

Groep 2: Overleven

Dit zwarte scenario is eerder door de deelnemers als minst waarschijnlijk aangemerkt en uiteraard als minst wenselijk. De groep komt met de volgende punten:

- Vooral de Banenafspraak ondervindt nadelige gevolgen van een overleefstand, voor beschut werk geldt dit minder.
- Als de middelen schaars worden, moet er nadrukkelijk een keuze worden gemaakt: in wie investeren we nog en in welke mate doen we dat? Laten wij het over onze kant gaan dat de doelgroep van beschut werk het eerste slachtoffer wordt? Op deze groep moeten we juist inzetten.
- Op de lange termijn zullen we alternatieven moeten zoeken voor de groep die in beschut werk is geplaatst. Helaas minder in de betaalde sfeer, maar meer in de sfeer van vrijwilligerswerk.
- We moeten dan op een andere manier naar inverdieneffecten kijken. Want er wordt kritisch gekeken naar relatief dure instrumenten als nieuw beschut werk.
- We moeten voorkomen dat de mensen met de zwakste positie op de arbeidsmarkt minder kansen krijgen. Bij onvoldoende investeren in deze groep gaat ook de infrastructuur voor

begeleiding en expertise ten onder. Vooral als in de begeleidingssubsidie wordt gesnoeid, wordt het doel van nieuw beschut werk niet meer bereikt.
- Daarom: zet nadrukkelijker in op inclusiviteit en houd een pleidooi om ook de groep van beschut werk te blijven investeren.

Groep 3: Aanpassen

In dit scenario verandert er erg veel op korte termijn, maar wel voorgoed. Volgens de groep blijft de anderhalvemeter-samenleving. De nadruk ligt op veel meer digitaliseren. Belangrijkste elementen voor beschut werk:

- Bij SW-bedrijven hoeft er niets wezenlijks te veranderen. Ze kunnen de anderhalvemeter-regel toepassen.
- De uitruil tussen gemeenten is weliswaar nu al mogelijk, maar moet veel gemakkelijker worden gemaakt.
- Het is belangrijk dat er voor de doelgroep stabiliteit in inkomen komt, zodat mensen ook echt mee kunnen blijven doen.
- Instrumenten moeten duurzaam worden ontwikkeld. Lastig is dat de doelgroep niet erg digitaal vaardig is en het werk echt op de werkplek wordt gedaan. De uitdaging is: hoe is beschut werk te organiseren bij een reguliere werkgever?

Groep 4: Transformatie

Het gaat bij dit scenario om een systeemverandering. De groep ziet veel kansen en mogelijkheden voor beschut werk:

- Meer mogelijkheden bij reguliere werkgevers.
- Relatief veel eenvoudig werk, o.a. door reshoring.
- Kansen om daadwerkelijk de taakstelling te halen.
- Inzetten op ontwikkeling en praktijkleren.
- Verbreden van aanbod naar verschillende sectoren en typen werkzaamheden. Dit komt de duurzaamheid ten goede.
- Vergroten van aantal plaatsingen, ook in de zorgsector.
- Betere secundaire arbeidsvoorwaarden zoals pensioen (WAB).

Het ideaal bij het echt anders doen is: ontwikkelen en benutten van potentieel, ook door de juiste coaching en begeleiding. Denk hierbij aan:

- Sectorspecifiek opleiden (bijvoorbeeld vca, basishygiëne en schoonmaak).
- Investeren in begeleiding en coaching.
- Focus op waar iemand wil werken.
- Verbreding van doelgroep.

3) Toelichting door SZW op twee onderzoeken

Verdeling van plekken/middelen en kosten per plek onderzocht

Het ministerie van SZW gaat twee onderzoeken doen naar aanleiding van de evaluatie beschut werk:

- Een onderzoek naar de verdeling van plekken en middelen over gemeenten.
- Een onderzoek naar de kosten per beschutte werkplek.

Wynanda van Nord licht de twee onderzoeken toe. Voor de verdeling van de aantallen worden nu twee indicatoren gebruikt die niet worden geactualiseerd. Ook valt het grote verschil op tussen genoemde aantallen plekken en daadwerkelijk gerealiseerde plekken. Daarom is het tijd om hiernaar goed onderzoek te doen. Onderzocht zal worden of er een model te vinden is dat beter aansluit bij de praktijk voor de verdeling van het aantal plekken beschut werk. Het totaal aantal plekken blijft op landelijk niveau gelijk.

Onderzoek naar verdeling van plekken

Lodewijk Berkhout geeft een nadere toelichting op het onderzoek naar de verdeling van de beschut werkplekken. Centrale vraag: is er een betere manier om het aantal plekken (en dus de middelen) per gemeente te berekenen? Lodewijk presenteert vier mogelijkheden waarvan het de bedoeling is die te onderzoeken:

1. Een vergelijkbare methode als bij het berekenen van het aantal mensen in de bijstand (BUIG). Hier worden zestig variabelen gebruikt, die door middel van een rekenmodel voorspellen hoeveel mensen per gemeente bijstand ontvangen.
2. Een methode die overeenkomt met wat er nu gebeurt, maar dan met meer actuele gegevens (indicaties beschut werk in plaats van indicaties Wsw). De vraag is: zijn daarvoor goede cijfers beschikbaar?
3. De verdeling baseren op gerealiseerde aantallen plekken. Het argument vóór kan zijn dat hiermee wordt aangesloten bij de behoefte aan beschut werk. Het tegenargument is dat een deel van de gemeenten de doelgroep van beschut werk op een andere manier helpt.
4. Een hybride model met een mix van de eerste drie manieren.

Enkele deelnemers pleiten voor realisatie als maatstaf. Een suggestie: kun je een budget geven, maar gemeenten terug laten betalen als ze niet realiseren? Dat geeft misschien meer motivatie om maximaal te presteren. Een andere reactie is: is het aanpassen van de methodiek voor financiering wel de goede weg om beschut werk verder te krijgen? Ga nu eens de weeffouten in de regeling oplossen, want UWV kijkt bijvoorbeeld niet naar arbeidsvermogen in de praktijk.

Het onderzoek zit in de opstartfase, vertelt Lodewijk. Hij gaat partijen – in ieder geval UWV, Cedris, VNG en Divosa – vragen om aan een begeleidingscommissie deel te nemen. De bedoeling is dat het onderzoeksbureau in het najaar onderzoek doet. Dan kunnen de resultaten er in januari 2021 zijn. Deze kunnen dan worden gebruikt voor de verdeling van middelen in 2022.

Onderzoek naar kosten per beschutte werkplek

Ook dit onderzoek bevindt zich in de opstartfase, meldt Wynanda van Nord. De vraag is: wat reken je mee bij de kosten van een beschutte werkplek? Dat is een uitdaging bij het onderzoek. Wynanda roept de deelnemers op aan te geven wat er wel en niet bij de kostenopbouw zou moeten worden opgenomen. Een deelnemer merkt op: let op dat kosten voor infrastructuur ook worden meegenomen.

De planning is vergelijkbaar met die van het andere onderzoek: na de zomer start het onderzoek en begin 2022 zijn naar verwachting de resultaten beschikbaar. Ook wordt er een begeleidingscommissie ingesteld. Waarschijnlijk komt er één commissie voor de twee onderzoeken.

Input leveren via de mail

Input leveren voor een van beide onderzoeken? Dat kan per mail. Deze input wordt gebruikt voor de startnotitie van het onderzoek.

De mail kan naar:

- Lodewijk Berkhout: lberkhout@minszw.nl (onderzoek naar verdeling)
- Wynanda van Nord: wvnord@minszw.nl (onderzoek naar kosten per werkplek)